

# Hembygdsbladet

Årgång 23, nummer 4  
November 2021

Enhörna Hembygdsförenings  
informationskrift

ENHÖRNA  
HEMBYGDSFÖRENING



## God Jul & Gott Nytt År

### Den 12 december slår vi upp portarna igen!

JULMARKNAD Kl 12-16 i Enhörna Bygdegård

med allehanda marknadsstånd som säljer allt från julsaker till hemvävda mattor.

GAMMALDAGS JUL Kl 12-16 i Enhörna Hembygdsmuseum

med jul - utställningar, försäljning, adventskaffe och pyssel för barnen.

FÖRSÄLJNING AV VILTKÖTT och JULGRANAR kl 12-16 vid Ekensbergs Viltslakteri, se vägvisningsskylt.

LUCIATÅG Kl 15:15 med HimlaKul utanför kyrkan och musikgudstjänst Kl 16:00

där VI SJUNGER IN JULEN inne i Överenhörna kyrka.

Buss 787 stannar vid Överenhörna kyrka.

*Vi har personal vid dörrarna som räknar antal besökande så att vi inte släpper in för många!*

*Arrangörer: Hembygdsföreningen, Bygdegårdsföreningen och Enhörna församling*



Tärnor och stjärngossar i Friluft gården på 1960-talet. Längst bak fr. vänster Ylva Andersson, Inger Andersson, Anita Hedengren. Främre raden fr. vänster Tomas Hedengren, Pelle Höglund, Marie Andersson, Ulrika Hedberg, Rolf Andreasson.

## HEMBYGDSÅRET 2021

Återigen en summering av ett år med covid-19.

**BESÖKSANTAL** Covid -19 har återigen påverkat vår verksamhet oerhört mycket! Förrförra året hade vi ca 3 500 besökare, förra årets pandemiår med endast söndagsöppet utan större aktiviteter hade vi knappa 800 besökare (utifrån förutsättningarna fantastiskt). I år har sommarens söndagsöppet utan några extra aktiviteter resulterat i 930 besökare dvs ännu bättre än förra året! Till det kom mopedrallyt i september som hade ca 350 besökare varav 125 var mopedåkare! Mycket trevligt arrangemang (läs mera om det i på annan sida i bladet). Vi kommer också att samarrangera julmarknadsaktiviteter den 12 december (se inbjudan på annan sida) så än har vi inte räknat ihop årets resultat! Men hittills alltså drygt 1 250 besökare! Vi har även i år haft många nya besökare som har hittat till museet, både från Södertälje, från närliggande kommuner och från andra håll i landet.

Enhör nabakelsen serverades vid det senarelagda årsmötet och den sista söndagen vi hade öppet serverades våfflor. Vi har självfallet även i år coronasäkrat verksamheten med kaffeservering utomhus.

**BIDRAGSANSÖKNINGAR** Våra byggnader är nu restaurerade så gott som överallt så vi har vågat höja blicken och även titta på lite annat t ex har vi en svårtillgänglig övervåning på Småskolan och vi behöver både RWC och ett bättre kök. Silvana Lindgren-Majander och undertecknad arbetar oförtrutet vidare med olika ansökningar.

Vi **SAMARBETAR** mer och mer mellan föreningar och andra i området, vilket gör allt så mycket bättre för oss alla. I år kommer vi t ex att återigen samarrangera julaktiviteter.

Vanliga år gör vi ett kalendarium för vad som händer i Enhörna under sommaren som publiceras i vårt hembygdsblad. I år avstod vi dock från kalendariet då det blev alltför magert förra året.

**ÅRETS UTSTÄLLNINGAR** har vi fått så mycket beröm för, enligt många utsago liknar de de stora museernas! Vi slickar i oss av berömmet! Nu när säsongen är över kommer vi att titta över vilka nyheter vi ska ha till nästa år och sedan iordningställa dessa. Vi har ju alltid något nytt att visa varje år!

**FOTOSALEN OCH HEMBYGDSFORSKARRUMMET** är mycket uppskattade och fotosalen har blivit den mest besökta delen av vårt museum. Många släktforskare kommer för att leta sin historia och många tittar i fotosamlingen. Anne-Marie Anderssons och Birgitta Johanssons stora arbete där har möjliggjort för oss alla att se de mer än 1 200 foton som finns uppsatta på skärmar. Hembygdsforskarrummet arbetar vi fortfarande med att sortera upp i och det kommer att ta lång tid framöver innan vi är färdiga med det, men det blir bättre och bättre och är redan idag en oas för de som vill veta mera om sitt hus eller om Enhörna i stort.

**BROSCHYREN SEVÄRDHETER I ENHÖRNA** som tipsar om utflyktsmål och vandringsleder i trakten finns nu nytryckt. De första 6 000 exemplaren har gått åt, men nu finns lika många att dela ut igen.

**ÅRSMÖTET SENARELAGT ÅTERIGEN** Det brukar gå av stapeln i Bygdegården i april men fick i år skjutas fram till den 11 juli då man kunde sitta ute. Anders Östensson tackades av då han efter många trogna år avgick som kassör och efterträddes av Birgitta Wahlstedt Wulcan.

**NATIONALDAGSFIRANDE, TEMADAGAR, BUSSRUNDTUR, KAFFEREP och HÖSTMARKNAD** INSTÄLLDA





### MOPEDRALLYT ÄNTLIGEN PÅ PLATS IGEN!

Det sker i samarbete med Bernt Eriksson och Susanne & Pelle Höglund och blev starten på aktiviteter som börjar igen och vi hoppas att det fortsätter! Kicki Lindqvist hade gjort ett fantastiskt planeringsarbete som gjorde att allt fungerade så bra!

HEMBYGDSBLADET med lay-out av Juha Nyberg har kommit ut med fyra nummer med 12 sidor varje gång. Bengt Johansson står för samordningen till alla våra utdelare som ser till att ni får hembygdsbladen hem till er. Det skickas också till en hel del medlemmar utanför Enhörna.

Hembygdsförenings GAMMALDAGS JUL tillsammans med bygdegårdens JULMARKNAD, EKENSBERGS VILTSLAKTERI och församlingens LUCIA med HIMLAKUL och "VI SJUNGER IN JULEN" planerar vi som bäst för nu! Vi arbetar så coronasäkert som möjligt och kommer att räkna besökare vid dörrarna för att inte ta in för många.

### VÅRA IDEELLT ARBETANDE MEDHJÄLPARE

Pandemin till trots har vi naturligtvis fortfarande många som hjälper oss i styrelsen med allehanda göromål och utan deras hjälp skulle vi inte klara oss. Som tack för deras hjälp brukar vi anordna en kväll med god plockmat och förevisning av utställningarna. Naturligtvis blev inte heller den av i år så våra hjälpande händer får vänta till nästa år istället. Av alla som hjälpt oss i år vill vi rikta ett särskilt tack till Gunnar Lindqvist och Mats Elveskog som även i år tillsammans med Britt-Marie Gylefors, Kicki Lindqvist och undertecknad har bistått oss minst en halvdag i veckan nästan alla veckor med att rusta eller bygga nya miljöer.

MEDLEMSANTALET har återigen ökat, vilket gläder oss mycket. Vi har nu i stort sett prick 800 medlemmar dvs betydligt bättre än förra årets 745 men långt ifrån

toppnoteringen 892 som vi hade 2019. Vi är ungefär 2 800 invånare i Enhörna, av dem är ca 1 300 barn och ungdomar. Då barn och ungdomar inte behöver betala medlemskap återstår 1 500 invånare och av dem är för närvarande nästan 800 medlemmar inklusive ett antal som inte bor i Enhörna. Det är mycket viktigt för föreningen att vi har många betalande medlemmar så att vi kan fortsätta vårt förbättringsarbete, våra nya utställningar, våra medlemsblad och mycket mera!

VÅR STORA TÄNDA JULGRAN lyser vackert vid LillAhls-korset varje år från första advent till Trettondag Knut. Även i år har den fått ytterligare en ljusslinga, nu på grund av att granen har ansats för att inte störa trafiken ... och då föll en av ljusslingorna offer för klippningen. Även den är ett verk av frivilliga krafter där vi har fått ljusslingor inköpta, tändning, släckning och lampbyten fixade och elen betald. Åh så bra man kan samarbeta!

Under övrig tid av året lyser konstnären Åke Falks konstverk "Facklan" där, den skänktes till hembygdsföreningen av konstnärens son.

Avslutningsvis vill jag tacka alla våra medlemmar, museibesökande och alla som hjälpt oss under året. Det är er uppskattning som gör det roligt för oss alla att arbeta med museet! Jag önskar er en skön julhelg och trevlig läsning av Hembygdsbladet. Njut även av julgranen som lyser så vackert vid LillAhls-korset.

*God Jul och gott Nytt År  
önskar er ordförande Mona Elveskog*







# Playmäkers på hembesök!

## Få en trevlig stund med Playmäkers

Playmäkers är ungdomar som gör hembesök till personer som är 65 år eller äldre och bor i Södertälje kommun. De har med sig en surfplatta för att titta på dina minnen från platser, artister eller annat som kan vara givande för just dig. De kan även ha med sig annan spännande och rolig teknik för dig att utforska.

Playmäkers kan även hjälpa dig att hantera mobil och surfplatta samt visa hur man kopplar upp sig mot nätet.

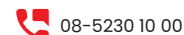
Besöket är kostnadsfritt. Det pågår i upp till 60 minuter och sker på vardagar den tid som passar dig mellan kl. 9-15. Vi följer Folkhälsomyndighetens och Södertälje kommuns rekommendationer. Passa på och boka hembesök, speciellt du som är vaccinerad!

## Intresserad?

Gör en intresseanmälan på [www.sodertalje.se/k365](http://www.sodertalje.se/k365)

Du kan även ringa till kommunens kontaktcenter **08-5230 10 00**. Då tar vi kontakt med dig för att komma överens om en besökstid.

Du som anhörig kan också göra en intresseanmälan för någon som vill ha ett hembesök av Playmäkers.



# HÖSTRAPPORT FRÅN HUSABY ENHÖRNA



Länsstyrelsen kontaktades i våras och en representant var här och blev mycket imponerad av fornlämningen. Han informerade om vad vi fick göra och vad vi borde göra på området för att få det mer tillgängligt: städning, röjning och informationstavlor.

Olle Karlsson med kamrater har genomfört röjningsarbeten på Husaby Enhörna och de två gravfälten varje måndag sedan 1 september och kommer att fortsätta så länge vädret tillåter. Nedfallna grenar och kvistar har samlats ihop till högar utanför området i väntan på bortforsling, eldning eller flisning. En del lågt sittande grenar har sågats bort, likaså risiga buskar och mängder av små och större slån. Detta innebär att sikten mellan träden blivit mycket längre och området har fått mer karaktär av park. Dessutom har mängder med gräs slagits på stora områden och därmed framträder mindre stenar och formationer, som tidigare inte har syns.

Den tänkta stigen från museet in på fornlämningsområdet är ordentligt röjd i väntan på den handikappanpassade entré som styrelsen planerar att ansöka om bidrag för att bygga. Framöver planeras också informationstavlor, både vid entrén och ute på området, att sättas upp.

Välkomna till Husaby Enhörna!

Vid frågor, kontakta Olle Karlsson, tel 070-844 15 76.



Olle Karlsson och Leif Allmo

## Medlemsavgiften för år 2022 - snälla betala in snarast!

Medlemsavgiften går bl a till kostnader för drift och underhåll av Hembygds museet, kostnader för framtagning och distribution av hembygdsbladet, skrifter mm. Vår ambition är att Enhörna, med sin speciella natur och historia, ska fortsätta vara kommunens ”smultronställe”. Som medlem hjälper du oss med det. Bifogat finns en PG-blankett som kan användas till medlemsavgiften. Vi är tacksamma om du betalar så snart som möjligt. Årsavgiften är 150:-/200:- (enskild/familj).

Tack! /Kassören

<b>INBETALNING/GIRERING B</b>		Kod 1	
Till PlusGirokonto <b>23 89 45 - 0</b>			
Betalmottagare (endast namn) <b>Enhörna Hembygdsförening</b>			
Avsändare (namn och postadress)			
		Svenska kronor	
		öre	
		2389450#06#	

<b>PlusGiro</b>		Meddelande till betalmottagaren (Meddelande kan inte lämnas på baksidan)	
<input type="checkbox"/> Medlemsavgift 20 _____	<b>Antal</b>	<b>150:-</b>	_____
<input type="checkbox"/> Enskild		<b>200:-</b>	_____
<input type="checkbox"/> Familj			_____
<input type="checkbox"/> Bidrag till museet			_____ kr
<b>OBS! Glöm inte att ange namn och adress</b>			
Från PlusGiro/personkonto (vid girering)			
		#	

Ordernr:BI21.045(mar05)01167 12.11 Krtngel-Offset AB



## RÖDA KORSET I ENHÖRNA

Rödakors-gruppen i Enhörna håller på att sammanställa allt material som finns från verksamheten som startade år 1931. Den då unga Grevinnan Signhild Aminoff på Horn tog kontakt med Rödakors-föreningen i Mariefred och bildade gruppen i Enhörna. 1942 anordnades sjukvårdskurser i Vallaskolan och i Överenhörna. Många Enhörnabor, flera hundra, har varit starkt engagerade i denna verksamhet och vi ska försöka göra en skrift om detta.

MEN ..... Vi saknar foton. Det finns foton, men de flesta är mycket suddiga eller direkt dåliga.

Har ni Kära Enhörnabor foton på era släktingar som har tillhört Enhörna Röda Kors så är vi väldigt tacksamma om vi kan få låna dem för kopiering. Kontakta mig eller någon i styrelsen.

*För Röda korsgruppen/ Ingrid Anerud tel 073/224 01 10*

**RÖDA KORSET BEHÖVER VOLONTÄRER.**

**ÄVEN I DITT OMRÅDE KAN OLYCKOR SKE.**

**RÖDA KORSET SKAPAR ETT VOLONTÄRLAG.**

**INGET MEDLEMSKAP I RÖDA KORSET  
KRÄVS.**

**DU SKA VARA MEDMÄNNISKA.**

**ENGAGERA DIG!**

**VI GER DIG INFORMATION OCH  
UTBILDNING.**

**ANMÄL DIG IDAG TILL: [rkvolontar@gmail.com](mailto:rkvolontar@gmail.com)**



## ORGLARNA I YTTERENHÖRNA KYRKA - EN KORT HISTORISK BESKRIVNING

Orgelfasad (1852. Arkitekt C. G. Blom Carlsson. Bilden troligen tagen 1906. Orgeln placerad på den numera rivna

läktaren över ingången.

Ytterenhörna kyrka saknade länge en orgel, även om planer hade funnits. Skolläraren (kallas också klockare och organist) Nils Östling, född 1785, hade redan år 1825 anställts ”med förbindelse att ansvara för orgelspelningen om och när under hans tid en orgel anskaffades”. Det dröjde dock 25 år innan frågan blev aktuell.

Ur Sockenstämmoprotokollet 1850:

”Anskaffandet af Orgelverk är en tanke som vaknat hos många och från några läppar framförts till pastor. Pastor föredrog dessa Önskningsmål hvilket till den grad möttes med välbehag, att detta följande personer att till detta protokoll låto sig teckna som bidragande:

Kammarherren af Forselles (1) för sina i Y. Enhörna belägna hemmanden och lägenheter gifva Rdr Bco 133,16.

Kyrkvärden Carl Emthén i Rösta gifver 50

Bokhållaren Abraham Wallin med broder i Warneby gifver 20

Nämndemannen J. O. Emtén i Winberga 10

Inspector Lindberg i Årby 10

Trädgårdsmästare Jansson vid Ekensberg 10

Kyrkvärden Tunell i Warnby 6,32

Alltså af 7 gifvare påräkna Bco Rdr 240.

Vacker och lofvande början!

Må framgång spörjas.”

Erik Larsson i Nora utlovade i en längre utläggning en testamentarisk gåva.

Ur protokoll fört vid sockenstämman den 16 mars 1851:

”Om orgelverk:

Uppskattad kostnad 1500 Rdr Bco.

Beslut:

Kyrkostyrelsen berättigas att med biträde af sakkunnig person, helst Musik Directören i Strengnäs, Magister Lindberg (2), uppgöra Contract med orgelbyggaren Carl Johan Lund (3) i Stockholm om ett godt Orgelverk om 8 stämmor, och att i öfrigt hvad må små detaljer vidkommande göra och låta göra efter omständigheterna”

Ur protokoll från sockenstämmans 19 oktober 1851:

”Pastor anmälde att de 900 Rdr B. dem han i församlingens namn för orgelbyggnaden upplånat redan voro använda för ändamålet – och kunde derpå förete räkning när som helst. Frågan hvar pengarna tagas till orgelbyggnadens fullbordan besvarades genast nöjaktigt med löftet af kyrkvärden Carl Emthén i Rösta att han med församlingens borgen hvid behov förskjuter beloppet såsom lån mot 5 procents ränta.”

En ny orgel innebar också nya bekymmer: vem kan och vem skall spela på den vid invigningen?

Ur protokoll från sockenstämman den 23 november 1851:

”Det är en känd sak, att här Orgelbyggnaden pågår och att densamma snart är fullbordad är att instrumentets invigning snart kommer att ske. Det är en känd sak, att vår år 1825 antagne organist Nils Östling nu var för gammal att traktera det nya Instrumentet och det behöfdes en



*Orgelfasaden i Ytterenhörna Kyrka 1852.*

Vicarie för organistbefattningen. Det är en känd sak att sockenstämman till idag är uttryckt i och för antagandet af en vicarierande organist. Det är en känd sak att till detta vicariat finns församlingen 2ne sökande...”

Sedan följer ett mycket långt resonemang om befattningarna som organist och orgeltrampare med beslut om att skolläraren Erik Gezelius skall spela vid invigningen.

Ur Husförhørsboken från år 1852:

”1852 den 11:e Januari, 1 söndagen efter Trettondagen då Texten är Christus lärar i Templet – då lärde prosten och ordensledamoten J. P. Kullman från Södertälje – uti Ytter Enhörna Tempel der invigdes ett alldeles nytt orgelverk förfärdigat af orgelbyggaren J. Lund i Stockholm och med loford godkänt af Musik Directeuren i Strengnäs Lindberg.”

Granskningen utfördes av domkyrkoorganisten i Strängnäs Carl Ludvig Lindberg (2).

Orgeln hade åtta stämmor och var placerad på en läktare i västra ändan av långhuset. Fasaden som nu finns uppställd på Enhörna hembygdsmuseum ritades av Carl Gustaf Blom Carlsson (4)

I samband med renoveringen av kyrkan år 1907 revs denna läktare och en ny uppfördes i ”nykyrkan” i norra korsarmen.



År 1907 installerades enligt Sveriges Allmänna Kantors- och Organistförenings orgelinventering en ny orgel tillverkad av Johannes Magnussons orgelbyggeri (5) med bibehållande av den gamla fasaden. I sockenstämmoprotokollen saknas dock närmare upplysning härom annat än att testamentariska medel använts. Dock finns en notering om ett mindre tilläggsbygge utfört av herr J. Magnusson år 1908.

Orgeln förföll med tiden och önskemål om att riva orgelläktaren växte fram.

År 1975 fattades beslut om inköp av en orgel med tidsenlig klang. Dispositionen föreslogs av domkyrkoorganisten i Stockholm professor Gotthard Arnér. (6)

Beställningen gick till Jehmlich Orgelbau i Dresden, dåvarande DDR. (7).

Under ett flertal år användes denna orgel sparsamt, då församlingen inköpt en digitalorgel av fabrikat Allen.

(1) Adam Magnus Filip af Forselles (1798 – 1882,) kammarherre, Ekensberg, Överenhörna.

(2) Carl Gustaf Lindberg (1811 – 1895), präst, domkyrkoorganist i Strängnäs, tonsättare, ledamot av Kungl. Musikaliska Akademien.

(3) Carl Johan Lund, (1831 – 1914), orgelbyggare, byggde

ca 250 orglar, många i samverkan med orgelbyggaren P. L. Åkerman under firmanamnet Åkerman & Lund.

(4) Carl Gustaf Blom Carlsson (1799 – 1868), vice stadsarkitekt i Stockholm, ledamot av Kungliga Akademien för de fria konsterna. Ritade åtskilliga orgelfasader.

(5) Johannes Magnusson (1852 – 1923), orgelbyggare, konstnär. Byggde ett 25-tal orglar främst i södra Sverige. Grundade senare A. Magnussons orgelbyggeri i Göteborg.

(6) Gotthard Arnér (1913 – 2002), professor, domkyrkoorganist i Storkyrkan i Stockholm, drivande i den svenska orgelrörelsen.

(7) Jehmlich Orgelbau Dresden. Företaget är grundat 1808 och har levererat ett tusental orglar världsvitt, varav ett flertal i Sverige.

*/Jan Munck, oktober 2021*

I nästa nummer av Hembygdsbladet beskrivs historien om orglarna i Överenhörna kyrka.

Vill du ha mer detaljer om orglarna i Ytterenhörna och Överenhörna kyrkor så kommer den fullständiga texten att finnas på museet vid orgelfasaden från Ytterenhörna kyrka.



## BESÖK AV BRO LOSSA HEMBYGDSFÖRENING

Lördagen den 2/10, efter ett och ett halvt års väntan p g a Covid-19, blev äntligen besöket med 30 personer från Bro Lossa hembygdsförening av. De ärvde den lanthandel som mina morföräldrar hade i Bro och min mamma Barbro föddes och växte upp där. Min morbror Sture och moster Magda övertog aff ren efter morfar Viktor. När Bro växte och nya aff rer öppnade stängdes Viktor Jonssons lanthandel Igen. Magda och Sture fi k inga barn så när Sture dog och Magda efter några år flyttade in på särskilt boende såldes huset och hembygdsföreningen fi k ta hand om magasinet där det fanns mängder av saker från lanthandeln, allt från fotskrapor till galoscher. Ett enormt arbete för de som gick igenom alla saker och sparade mycket.

Det som sparades har vi sedan fått till vår utställning om lanthandlarna i Enhörna. Bro Lossa hembygdsförening ville gärna se hur deras bidrag till utställningen gestaltade sig. De har nu beslutat att skänka allt till oss och när utställningen tas ner kommer sakerna att fin as i anslutning till försäljningen i Småskolan.

Moster Magda hade en fantastisk klädkammare som jag fi k ta hand om. Alla dessa kläder har jag genom åren visat upp på mannekänguppvisningar där jag har fyra mannekänger som kläs med många olika kreaturer på visningarna. Även detta var roligt att få visa Bro Lossa som ju kände moster Magda.

*/Kicki*



## MOPEDRALLY 19 SEPTEMBER

Efter uppehåll var det dags att återuppta Enhörnas mopedrally. 123 ekipage startade och Susanne, Pelle och Bernt noterade att det i år startade 4 fler mopeder än förra gången. Enhörna Hembygdsförening är medarrangörer och serverade kaffe och smörgås kl. 10:00 före starten som gick kl. 11:00. Som åskådare ser man blåroken som ett moln över startplatsen och kan lyssna till alla entusiasters många mopedhistorier.

De som är medföljare kunde besöka museerna och delta i en tipspromenad. Vid 13:30 tiden kom mopedisterna tillbaka efter en tremilarunda som gick på Enhörnas vackra vägar ända ner till Sandviken och tillbaka till museet. Där kunde hungriga mopedister köpa korb med bröd och hemlagat potatismos. Dricka samt kaffe med kaka såldes också. Alla verkade mycket nöjda efter en trevlig dag.

/Kicki



## RADIOKAKA

På 50-talet då jag var barn serverades alltid radiokaka under julen. Kakan gjordes i en avlång form och innehöll kokosfett, choklad och mariekex. Formen ställdes ut i snön för att stelna. (Det var alltid snö vid jul när jag var barn).

Jag kände mig alltid så sugen och biten jag tog blev alltid för stor. Det sägs att kakan fick sitt namn för att den påminde om en gammaldags radiohögtalares mönster med horisontella linjer då man skar en skiva?

/Kicki



## MUSEIBESÖKARE!

Tack till alla museibesökare vi haft under den gångna sommaren! Tack för alla superlativer angående våra muséer! Vi som varit värddar där under sommarens öppethållande suger i oss alla vänliga och varma ord som vi får kring vår verksamhet och speciellt om muséerna!

Jag vill med anledning av det påminna om att föreningen startade redan för ca 80 år sedan. Det fanns entusiaster även på 1930-talet som dels initierade föreningen och dels när de f.d. kyrkskolorna blev tillgängliga såg till att museiverksamheten kom igång där för 50 år sedan.

Genom åren har vi haft duktiga, lyhörda och samarbetsvilliga styrelse- och föreningsmedlemmar som gjort otroligt mycket för att muséerna och verksamheten ser ut som de gör idag. Det har varit en långtgående process.

Grevinnan Aminoff, på Horns säteri, initierade denna förening och flera andra föreningar i Enhörna och Gunnar Wistedt såg potentialen att utveckla muséer i skolbyggnaderna när de lades ner år 1965.

Småskolan togs om hand i första skedet. Skolsalen för ett och tvåor bevarades som den var just vid nedläggningen med namnen på de sista eleverna skrivna på svarta tavlan och ett schema med gruppindelningen, som fortfarande finns kvar. Nya gardiner syddes och väggarna målades. Den s.k. slöjdsalen inreddes med föremål som orsbor skänkt, och framförallt foton från gamla tider. Man satte upp foton på väggarna men kom snart till insikt om att dessa inte räckte till. Så för ca 20 år sedan började vi att använda oss av det nuvarande systemet foton på skärmar, i dagsläget ca 1200 st.

I Storskolan togs väggarnas ribbstolar och övriga skoldetaljer bort. En panorama bild från Lurberget prydde ena långsidan av rummet. Den öppna ytan började användas till olika utställningar, en del fasta och andra tillfälliga. Då hade vi utställningsgrupper utanför styrelsen som under vintern och våren utformade utställningarna. En av de första utställningarna hette "Enhörna för 200 år sedan" och den var ett resultat av en studiecirkel. Därefter har utställningarna handlat om allt mellan himmel och jord som vykort, trä och snickeri, kvinnoöden, fattig-Sverige, camping, jakt, mötesplatser, telefonhistoria etc. Vår skrifterie föddes just som en dokumentation av de olika utställningarna.

För ca 10 år sedan gjorde dåvarande styrelsen ett besök på Norrköpings Stadsmuseum och då föddes idén om att bygga upp de olika miljöerna som växt fram sedan dess. Från allra första början byggdes "manliga" miljöer upp såsom smedjan, snickeriet och tegelbruket. Vi ansåg ganska snart att vi ville ha några "kvinnliga" miljöer också. Då kom kök, vävstuga och syateljé till. För att allt detta skulle vara möjligt hade vi duktiga sockensnickare till hjälp. Vi ville också synas vid de olika evenemang så vi fick två skickliga sömmerskor till hjälp med att sy tio västar

för att användas vid sådana tillfällen. De både vävde tygen och sydde dem, inspirerade av den gamla syföreningens husmorsdräkt när det gällde färger och mönster. Genom åren har vi också haft duktiga målare, renoverare, bagare mm i en outsinlig ström.

År 2018 kom museibyggnaderna att tillhöra föreningen genom en gåva av församlingen. Därefter har vi sökt och fått bidrag så att båda byggnaderna omsorgsfullt har restaurerats under antikvarisk ledning och med hjälp av kvalificerade antverkare.

Förutom museiverksamheten har man haft en mångfacetterad verksamhet som utvecklats successivt under de senaste åttiota åren såsom: studiecirkel, utflykter, exkursioner, dokumentation av hembygden, framtagande av filmer som bygger på sockenbornas gamla filmer om vardagen i Enhörna, skrifter, böcker och Hembygdsblad fyra gånger om året, föredrag, vandringar i hembygden, marknader, nationaldagsfirande, arkeologisk utgrävning, uppförande av krönikespel och andra event vid muséerna.

Till sist vill jag än en gång påminna om alla duktiga och generösa hembygdsvänner som genom åren gjort så mycket för att vi med stolthet kan visa upp vår verksamhet!

*/Anne-Marie*

## ENHÖRNABÖNDERNAS GAMLA JULTRADITIONER

Berta Gustafsson född 1903 på Duvlöt, Överenhörna. Jag hade glädjen att lära känna henne då hon och hennes man Harald Andersson, Gransta köpte Majbo, ett torp intill min fastighet i Överenhörna. Vid åtskilliga tillfällen blev jag och min familj inbjudna till dem. Varje gång fick vi del av deras enhörnahistorier. Eftersom Berta levde till år 1995 hann vi mest lyssna på hennes berättelser, allt ifrån jultraditioner till hur man levde det enkla vardagslivet.

*/Anne-Marie*

### **Barbro Sjöströms intervju med Berta Gustafsson g. Andersson**

Vid slakt på Duvlöt gjordes alltid istersmör. Så också vid julslakten. Man skirade smöret, tillsatte salt och finördelad lök. "Det blev så vitt och fint" och ersatte smöret på brödet. (Istersmör eller isterflöt gjordes i de flesta hemmen på landsbygden. Det hemkärnade smöret såldes oftast i städerna. På herrgårdarna förekom bara äkta smör.)

Jultomte förekom ej i de religiösa hemmen. Det ansågs då ogudaktigt. Barnens jultidningar är en gammal tradition. I Bertas barndom var det klockar Larsson som tog upp beställningar. Eftersom Bertas föräldrar tillhörde Missionsförbundet så fick Duvlötsbarnen inte beställa





*Ett skridskogäng från 1920 där Berta finns med.  
Berta står som nr 7 från vänster.*

”Tomtar och Troll” eller liknande jultidningar. Men det fanns också ”Snövit” och annat som gick för sig.

Kring trettonhelgen började julkalasen i Enhörna. Det brukade vara snö så man for med släde. Ett julkalas började alltid med middag. Huvudrätten var oftast kalvstek. På gården fanns isskåp och där brukade finnas kvar sylta och smörgåsmat från julen. Favoritefterrätten var Blancmangé med frukt som tillagades av vispad grädde blandad med gelatin och frukt.

Efter middagen blev det lekar. I Duvlötshemmet förekom inte kortspel. Lekarna kunde vara ”Blindbock”, ”Fria på narre” eller ”Min vän”. Vid sistnämnda leken fick någon gå ut ur rummet medan de övriga kom överens om ett ord med två skilda betydelser, till exempel, Bock. Den som varit ute fick gissa på ordet.

Flera än Berta har berättat om de gamla julkalasen i Över- och Ytter-Enhörna. Dessa bjudningar var inte vanliga hos stattare och mindre besuttna. Herrgårdarna hade sina fester. ”Bönder umgicks med bönder och mest byavis. Kunde bli fem, sex som höll kalas. Tog både januari och februari innan allt var avklarat” har det berättats av Erik Andersson, född 1914, i Lilla Väsby.

Hos bönderna var julkalasen en tradition som levde kvar i Enhörna ännu på 1940-talet.

*/Anne-Marie*

#### **Bertas recept:**

##### **FÄSTMANSKRINGLOR**

400 g vetemjöl, 1 kpk sur grädde, 200 g smör  
Beredning: Grädden och mjölet blandas. Degen utarbetas med det tvättade smöret, utkavlas och skäres i remsor med en sporre. Härav formas kringlor som doppas i socker och gräddas i en ugn för het ugn.

*Duvlöt den 11 maj 1918*

##### **HÅLKAKOR ELLER RÅGKAKOR**

Det gjordes en deg av grovt rågmjöl och vatten. (Inget salt) Bakades ut till tunna kakor med hål i mitten. Gräddades i stora bakugnen. Hängdes upp på spett. Brödet var gott att äta då det var nybakat och mjukt. Då brödet hängt och torkat blev det mycket hårt. Det förvarades sedan i en lår på bodvinden på Duvlöt. Där hade man också surlimporna i sädesbingarna. De låg i säden ända till våren.

##### **EVAPUDDING**

Du önskar en pudding så rar inte sant  
Tag därtill 6 ägg när de fås för en slant  
Av frukten som Eva var svag nog att äta  
du skalar och klyftar minst 6 av de bästa  
Bröd 6 uns precis skorpor äter väl moll  
Och resten du smular fi t, fi t i ett säll  
Skilj 6 uns korinter från stjälkar och trassel  
Tag lagom med socker, 12 teskedar eller så  
Strö muskot och salt och låt namnet stå  
tre timmar att koka frommaste miner  
Servera din Adam i smörskir o viner

*Duvlöt den 16 maj 1919*

## JULGLIMMER

Enhörnas traditionella eldfest  
Juldagen kl 17.00 - 22.00 i  
Körsbärlunden vid Ytterenhörna.

Har ni inte varit där?  
Gör ett besök!  
Ett helt unikt  
skådespel.



Trädvårdsföreningen önskar alla välkomna till årets julglimmer i körsbärlunden. Kl 17 tänds mängder av marschaller och i träden hänger hundratals lyktor med levande ljus. Om vädret står oss bi utlovas ett förtrollat landskap. Bilburna besökare kan parkera vid Ytterenhörna kyrka eller vid den lilla parkeringen som finns i anslutning till Körsbärlunden.

## NU ÄR DET DAGS IGEN: JULMARKNAD, GAMMALDAGS JUL OCH FÖRSÄLJNING AV VILTKÖTT DEN 12 DECEMBER OCH "VI SJUNGER IN JULEN"

För tredje gången samarrangerar  
**Bygdegårdsföreningen, Enhörna församling och  
Hembygdsföreningen** kring JULMARKNAD  
med mycket runtomkring. Då våra lokaler ligger  
så nära varandra runt Överenhörna kyrka har vi  
aktiviteter i alla tre samt vid **Ekensbergs Stall**.

*Vi har personal vid dörrarna som räknar antal  
besökande så att vi inte släpper in för många!*



### Program:

12.00 -16.00 - I Hembygdsmuseet är det Gammaldags  
jul med försäljning med jultema, adventskaffe med  
pepparkaka och saffransbröd samt pyssel för barnen.  
Båda husen är juldekorerade med bland annat julgran  
och vackert julbord att beskåda.

12.00 -16.00 - I Bygdegården är det Julmarknad med  
allehanda marknadsstånd som säljer allt från julsaker till  
hemvävda mattor dvs mängder av trevliga saker att ha på  
julbordet, ge bort i julklapp eller bara köpa för att njuta  
av. Där finns också grillad viltkorv att inmundiga.

12.00-16.00 Vid Ekensbergs Viltslakteri är det  
försäljning av viltkött och hembygdsföreningen säljer  
julgranar (hemleverans av julgranar inom närområdet  
kan ordnas mot tillägg).

15.15 - Utanför Överenhörna kyrka bjuder Enhörna  
församling på Luciatåg med Himlakul.

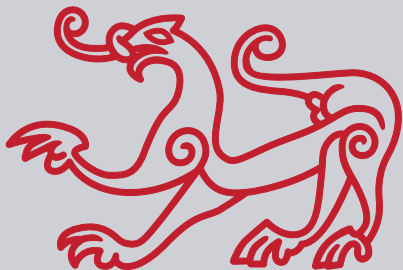
16.00 - I Överenhörna kyrka sjunger vi in julen  
tillsammans, med välkända julpsalmer och sånger i en  
enkel musikgudstjänst.

## ENHÖRNA HEMBYGDSFÖRENINGENS STYRELSE

Mona Elveskog, ordf.	070/214 55 01 (elveskog@telia.com)
Britt-Mari Gylefors, v. ordf.	070/535 84 56 (b.gylefors@telia.com)
Birgitta Wahlstedt-Wulkan, kassör	073/622 21 95 (birgittawahlstedtwulkan@hotmail.com)
Anne-Marie Andersson	070/672 42 46 (anne-marie.majhem@telia.com)
Kicki Lindqvist	070/990 40 83 (kickilindqvist1947@gmail.com)
Bengt Johansson	072/877 24 34 (iobjohansson@ekeby-ktv.net)
Juha Nyberg	070/325 99 03 (juha.nyberg@linearis.se)
Silvana Lindgren	076/724 41 58 (silvana.lindgren@gmail.com)

Stöd oss också genom att  
köpa våra skrifter, filmer och  
vy-/presentkort att ge bort  
som julgåvor eller presenter.  
De kan köpas på museet, på  
Norrlöts Handelsträdgård  
eller på Destination Södertälje  
(turistbyrån).

E · N · H · Ö · R · N · A



HEMBYGDSFÖRENING

Box 39, 151 28 Enhörna

Medlemsavgiften är 150/200:-/år (ensild/familj).

Plusgiro 23 89 45-0 | Swish 1234006839

Hembygdsmuseet håller öppet söndagar under  
juni - september 13.00 - 16.00.

Tag kontakt med någon i styrelsen om du vill  
besöka museet vid annan tidpunkt.

Besök föreningens hemsida:

[www.hembygd.se/enhorna-hembygdsforening](http://www.hembygd.se/enhorna-hembygdsforening)

